

A LÍNGOA PEQUENA

CONTOS

O bendito San Amaro, que en gloria está, é, sin desprecear á naidie, un d' os santos mais agradecidos qu' hai de tellas enriba; e d' esto pudera dar fé s' hoxe vivira, o señor Mingucho, que, por afición que lle tiña, e por ser ademais o patrón d' a parroquia, facialle todo los anos unha festa de coarenta mil demos, con misa cantada, gaita, foguetes e rodicios de pólvora; sin perxucio de terlle alcendrida de cote unha lámpara diante d' o seu altar, e de visitalo todolos dias, levándolle de regalo unha man chea de paternostres, ave-marias e gloria patris.

O santo á cambeo d' aquelas boas atencions, mostráball' o seu agradecemento con outros favores que n' eran d' estimar menos; pois de probe qu' era fixoo rico, y-hasta traballou por debaixo de corda para que nomeasen ó noso home persidente d' o Auntamento.

O señor Mingucho, pol-a sua parte, tiñase ben merecidas todalas gangas, que, gráceas ó seu protetor, ll' entraron pol-a porta; pois, sin contar a sua devoción ó santo bendito, era o noso Alcalde un varón reuto com' un fuso, mais brando de curazon qu' o miolo d' o pantrigo, e honrado pouco menos qu' os d' a letania. El era decote o primeiro á remediar nacesidades y-o último á descobrir chatas alleas. N' a sua longa vida, pois xa levaba os setenta ás costas, nunca se soupo que fixese mal á ninguen. En resume: si á Dios lle perguntasen de súpeto cal era mais santo, si o patrón d' a parroquia San Amaro ou o seu devoto o señor Mingucho, de fixo qu' o puñian en un gorro compromiso.

Pois señor, certo dia en qu' o bó d' o Alcalde chegou como de costume á visitar ó santo d' a sua devoceón, quedouse con un palmo de boca aberta ó mirar qu' o San Amaro de pau de sanguíño que saia procesionalmente todolos anos ó redor d' a Igrexa, cerraba o libro de madeira que tiña aberto n-a mau e, meténdoo baixo d' o brazo, chiscaball' un olio, facéndolle sinais co-a cabeza pra que s' achegase á el.

—Fala comigo, meu santo? perguntou o señor Mingucho adiantándose hastre o pé d' o altar.

—Si home, si, bendito de Deus, ven acó.

—Señor, teño vergonza.

—Vergonza! ¿Eres Alcalde e inda non a perdichest?

—Como é a primeira ves que falo c-un santo, non estou afeito! respondeu o señor Mingucho arrodillándose diante d' o santo.

—Ergneste, e non me gastes comprimentos. Non che digo que te crubas porqu' estamo: n-a Igrexa. Vamos á ver, hó; ti xa sabes que che quero ben.

—Gracias, señor, egoalmente.

—E quéroche, porque vexo que me tes lei, e porque che estou agradecido!

—Soilo por eso xa se conece que vósté é un santo!

—Conque... pídem' o que queiras, que estou disposto á concedercho.

—Ai, señor; eu ¿qu' ei de pidir? respondeu o Alcalde rascándose a orella dereita pol-a parte d' atrás.

—Eso, mirao ti. Pensa bén o que millor che conveña.

Volveu á rascar a orella o Alcalde, e repricou:

—Carafio! ¡Non sei o que pida! Eu, pol-o d' agora, gráceas á Deus, non teño falla de ningunha cousa. A min, nin me faltan os bos lacons, nin o bo chourizo, nin as boas talladas, nin o bon viño d' o Riveiro. Estou á corpo que qués.

—Home: algo mais qu' eso hai n-o mundo. ¿Ti arréglal-o todo con comer e beber?

—É que por parte teño tamen mais salú qu' un carballo verde. Y-eso é o principal.

—Pero home: ¿Ti no sintes desexo d' algo, aló por drento?

—Dicindoll' a verdá, estou en aunas, y agora tomaria algo quente, ou unha copiña d' anis pra alegrar o estógamo.

—Pra pedir eso, é millor que vayas á unha cantina; pois, como ti comprendes, non está bén qu' o patrón d' a parroquia faga

contigo o papel de taberneiro. Pide a'go mais espiritual.

—Si, si; xa ando n-eso, pró non sei o que pida por la banda d' enriba. Eu, dese-xaba ser o Alcalde d'o povo, non solas-mentes por darme tono, sinón tamen pra ter ocaseon de facer os meus vecíos todolos favores que poídease. Agora xa o conse-guin; ¿que mais hei de querer? ¿Que ne nômen gobernador d'a porvincia? Eu non servo para eso. Góstame a vida tranquila d'aldea sin endrómenas nin etiquetas. Ei-quí nacín, y ei-quí quero morrer.

—Vaya home, que che sinto bén quo non teñas nada que pidir! ¡Eres o pirmei-ro que vexo!

—Ay señor—exclamou o Alcalde dán-dos unha palmada n-a frente—xa sei o que vou a pidirle.

—Veña d' ahí

—Pido, ir ó ceu dereito cando morra.

—Home non seas burro! ¿Prá qu' as do pidir unha cousa que xa tés gañada abondo?

—E mais tén razón. Millor é que pidá outra cousa. Pido... pido,—dixo rascándose a testa cada vez con mais forza—pi-do... ¡Carafio! ¡Vou a pidir un desparate!

—Bota sin medo! Con tal que non me pidás unha cuchinada...!

—¡Vaya señor! ¡Vosté por quén me toma! Eu ei pidir unha cousa legal

—A ver; pare d' unha vez.

—Pois quero oír, cando fale con cal-quer persoas, o qu' esta di pr' os seus botons co-a lingoa pequena. ¡Enténdeme bén o que lle digo!

—Xa sei; ti o que qués, é oír os *apartes* d' os personaxes, como n-as comedias.

—N' este mundo unha se di y-outra queda. Eu quero oír tamen a que queda.

—Enténdoché ben. Vaite tranquilo que dend' este mesmo instante xa levas conti-gó esa virtú. E digoch adios, que teslo qu' acabar de ler este libro.

Y esto dito, arrecadou o libro de madeira, e porsiguen de novo a eterna leu-tura.

O Alcalde, contento com' un rulo, fixo-lle unha riverencia ó santo, e saiu d' a Igresia, rabeando por probar a sua nova virtú e o pirmeiro que se lle botase á cara.

E foi este, o Secretario d' o Aun-tamento, home à quén o señor Mingucho tiña en gran estima, porqa' o tal Secretario halagáballe de cote o amor próneo, consul-

tándolle todolos asuntos; pois, segun él, n'a habia persoas n-a parroquia de tanto entendemento com' o Sr. Alcalde, prá resolvelo todo.

—Hola Secretario.

—Boenos días, señor Alcalde (aparte) ¡Que lata me vai á dar este tío!

—E logo ¿qu' hay de novo?

—Pois... querialle consultar unha cousa de moitos perendangues, á ver si vosté me daba algunha salida co ese talento natural que Dios lle don (aparte) ¡Que teña a que darlle sebo á este cacho d' urbaro, solasmentes porque non me chimpe fora d' o Aun-tamento!...

—Vaya, vaya, conque ¿qués que che dé unha *salida*? ¡Perde coidado que xa ch' a darei!

—Ay, señor Alcalde, vosté é un Salamon. (aparte) ¡Valente animal estás ti!

—Einda tés ti más de troita qu' eu de salmon

—Ja, ja, ja. ¡Qué salidas tén este ho-me (aparte) ¡Solo faltaba que te botases do payaso! ¡Tero, señor; que bruto é este Alcalde! ¡Nin feito d' encarga!

—Boeno, boeno, rite o que queiras que dempois hei-me de rir eu tamen. Xa falaremos d' eso, qu' agora lèvo presa.

—Como vos, é queira (aparte) ¡Que ca beza de burro!

—Vaya, adios, dixo o señor Mingucho: o sin esperar siquera a reimposta, seguen-
do en camiño levado d' os tempos e xarmu-
rando escontra si.

—Si non o vira non o creía ¡Pillo! ¡Ta-lopin! ¡desagradecido! ¡Conqu' as tra-
consultas eran pra darmo xabron e toma m' o pelo! ¡E dicir qu' ese home débeme a
nun todo o que él! ¡Deixa, deixa: xa chí o
direi de misas!

N-esto acerceous' un probe á pidirle li-mosna. Era un vellíño á quen o señor Mingucho socorría todolos días con un can pequeno.

O Alcalde, qu' iba mais queimado qu' o lume, contestoulle:

—Perdoe. Hox, non levo solto.

—Outro dia será, señor. ¡Dios lle dé qu' dar! (aparte) ¡Así te parta un rayo, dema-de porco!

O Alcalde á tal oír, apurou inda mais o paso, escramando:

—¡Ontro que bén bailal! ¡A este condenado doulle de cote limosna, e porqa' unha vez sola lle digo que non teño, xa me bo-

ta unha praga! ¡Valente virtú a que lle pidin á San Amaro! ¡Einda non fai cinco menutos qu' a teño, e xa renego d' ela! ¡Voum' á casa correndo! ¡Allí siquera oírei algo ból!

Ó pasar por diante da botica, saiu á porta o boticario, qu' era o maor amigo que tiña n-o lugar, y-excamou.

—¿A onde vai tan de presa señor Alcalde?

—Pois, tirando á casa.

—De seguro que vén de rezarll' á San Amaro. (aparte) ¡D' o que ti ves é de pintal-a mona!

—Veño, si señor.

—¡Cando eu digo que vosté é un santo (aparte) ¡Prá aínocarte!

—Nin son santo, ni por tal me teño.

—Non, non; hay que facerlle xusticia. Homes como vosté debian poñerse n' un altar (aparte) ¡Debaixo de San Miguel.

—¿Que cousas tén este boticario! escramou o señor Mingucho botando unha risiña de conexo cazado.

—Voste é un infelis. (aparte) Tes ti mais trastenda qu' a miña botica.

—¿Que son un infelis? ¡N-eso si que me paresce que non vai descamíndo! Vaya, adios, que teño presa.

Y o señor Mingucho, c' os ollos revoltos e suando com' un boi, signeu call' arriba maldicindo con todal as suas forzas, d' aquela rara virtú qu' o santo lle concedera.

Chegou ó fin á sua casa, y ó entrar pol-a porta alcontrou unha veciña que baixaba de xunt' a parenta

—Diol-o conserve señor Alcalde

—Hola, tía Catuxa.

—Vosté tan mozo e tan forte (aparte) Este raxo, paresce a y-alma de Garibay.

—Non diga eso

—Por vosté non pasa un dia. Calquera lle bota vint' anos (aparte) ¡Arrenégote pecado! ¡Que carís de moco vello!

O Alcalde xa non quixo oir mais e, fora de si, doull' un rempuxon á vella. e botou á correr pol-as escaleiras arriba bufando com' un gato.

O chegar ó sebrado alcontrou á parenta y-o fillo, un mozo de vint' anos qu' acababa de librar d' o servizo d' o rei. Era aquel o seu úñeco fillo, y-o probe pai queria mais qu' ás niñas d' os seus ollos.

—¿A ti que che pasa, hó? perguntaull' a parenta ó velo chegar tan sefocado.

—Nada, nada; é que de tanto correr perdin os folgos. Deixame descansar un pouco.

Recadoull' un tallo a parenta, y-o señor Mingucho deixouse cair sentado antr' a muller e mail-o fillo, qu' o miraban sin dar palabra.

O Alcalde fixouse n-a parenta, qu' estaba sentada ó seu lado direito, y-ou que dicia asi, prós seus adrentos, co-a lingua pequena:

—¡Por eso, ben mirado, moitas tolerias fai a mocidade! ¿Porque me casei eu con este monigote tan feo, e que me dobraba a idade? ¡Por darrle celos ó outro! ¡E que consiguin co-eso? ¡A miña disgracia! Probe Xanijo! ¡Aquel si qu' e era un home! ¡Que goapo! ¡Que barudo! E como se tiraba o probe d' os pelos eisi que me viu casada! ¡Si eu non o consolase, botabas' ó rio! ¡Fai d' esto vint' e dous anos! ¡Paresce que foi onte! Aquela noite ..

O Alcalde, pálelo, dexencaixado, e c' os pelos de punta, xá non quixo oir mais pol-a banda direita e, torcendo a testa car' o lado esquerdo, púxos' á escutar o que pensaba o fillo.

—Meu pai—dizia este c-o lingua pequena—xa vai velliño. ¿Que poderá durar? ¿Médea ducia d' anos? ¡Tamen dempois, c-o que me deixe, xa teño prá vivir sin traballar; y... enton. vida de crego ¡Ei, ricongrio! ¡Como has d' espavilar os cartos de teu pai, Farruco!

O Señor Mingucho apartou os ollos d' o seu fillo y-erguéndose mèdeo aturdido como si ll' cabaran de dar c' un pau n-a testa, salu á escape d' o sobrado, baixou as escaleiras mais listo qu' un lóstrego, e correndo como un tolo sin tomar alento siquera, o mesmo qu' o can que leva unha caldeireta atada ó rabo, encamouse car'a Igresia, entrrou n-a sin tomar siquer' auga bendita como tífa de costume e, dirixindose ó altar de San Amaro que continuaba impávedo lendo n-o seu libro de madeira, encarouse c' o santo y-excamou con vos acongoxada:

—¡Meu santiño San Amaro, cerre ese libro, y-óyame pol-a nai que o parseu!

O Santo, que pol-o visto estaba n-un capítulo intresante, continuou á lectura sin decir palabra.

—¡Nunca Dios prá mal me dera! ¿Que rayo lé n-ese libro de pau? Aténdam' á min, señor.

Y-o probe d' o Alcalde, agarrous' ó
hábeto de San Amaro e sacudiuno con
forza. O santo tambaleouse, y-estivo á
punto de cair n-o chan.

—¿Quen anda ahí remexendo? perguntou
recrobando o equilibrio y-erguendo
a cabeza.

—Son eu, señor ¡Óyame, pol-a y-alma
d' os seus defuntiños!

—Pero home, ainda acabas de sair ago-
ra ¿e xá estás de volta? ¿Que che pasa?

—Ai, señor: sáqueme pol-a sua vida
esta condanada virtú qu' en mala hora lle
pidin! ¡Sáquema, que morro!

—¿Que? ¡Tan mal che vai co-ela?

—Dende qu' a teño, oín en médea hora
o que non me dixerón co-a lingoa grande
n-os satenta anos que levo de vida!

—Oirias cousa: boas. Ti foche de cote
un home de ben, e non podias ouir nada
malo co-a lingoa pequena.

—¡Sapos e cóbregas, foi o qu' oin!

—Paresce mentira, un home tan bó co
mo ti!

—Pois si non chego á ser b>, xa non me
quedaba mas qu' oir! ¡Carafio, meu santo!
¡Esa virtú non se lle dá á un amigo!

—Pero ¡non foche ti mësmo o qu' a pi-
diche?

—Tamen tén razón.

—Boeno: prá que vexas que che quero
ben, sacareiche esa virtú.

—Si, si, sáquema logo.

—Y-en cambio, dareich' outra. Vamos
á ver: pide por esa boca.

—¡Hum, hum, hum! —rosmou o vello—
¡No lle quero mais virtudes! ¡Xa me bas-
tan as que teño! E mire, meu santo: vou-
ll' á pidir solasmente unha cousa; e non
lle pareza mal.

—Di o que queiras.

—Pidolle pol os cravos de Cristo, que
non me tenta con mais ofrecimentos, e
que me faga olvidar por sempre jamás
amen de que tiven someillante virtú, e de
tod o qu' oin co a lingoa paquena.

—Concedido —dixo o Santo.

O señor Mingacho sentiu un desvanecimen-
to de cabeza; y ó volveren si, olvidou-
se de todo o que lle pasara, y-escramou,
restregand' os ollos.

—Paresce que desperto d' un sono. Sin
dúbida, como estou en aunas, debeume de
dar un vahido. Vóuchem' á tomar a parva.

E saiu d' a igresia mais contento c' un-
has castañolas.

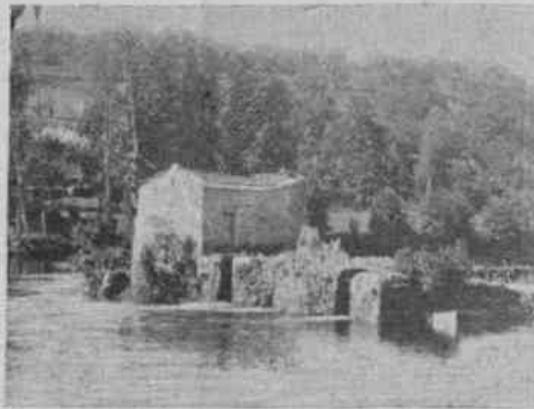
San Amaro, pol-a sua parte, arrecadou
o libro de pan, e púxos' á ler pol o médeo.

Y-a tal leitura debe de ser moi enre-
vesada, por que d' esto fai moitos anos, e
dend' a aquela dia ainda non houbo naidie
que lle vise cambear a folla.

Dios nos conserve a salu, hasta qu' o
santo acabe de ler o libro.

ENRIQUE LABARTA

CERCANIAS DE LUGO

LA ACEÑA DEL ESTUDIANTE